

Inhoud

	Leeswijzer	11
1	Inleiding: taalvaardigheid ontwikkelen in alle schoolvakken	15
1.1	Een korte ontstaansgeschiedenis van het taalgericht vakonderwijs	16
1.2	Taalvaardigheid ontwikkelen in de vakles	18
1.2.1	Vanuit hoge verwachtingen van alledaagse taal naar vaktaal	18
1.2.2	De pijlers van taalgericht vakonderwijs	21
1.3	Wat maakt taal op school complex?	24
1.3.1	Schoolse taalvaardigheid: meer dan moeilijke woorden	25
1.3.2	Dagelijkse, schoolse en vaktaalvaardigheid	27
1.4	Taalgerichte vakdidactiek op hoofdlijnen	32
1.5	Dagelijkse en schoolse taalvaardigheid in taalkundige termen	37
2	De basis voor taalgericht lesontwerpen	41
2.1	Inzichten in taal, leren en taalleren	42
2.1.1	Kernbegrippen uit taalverwervingsonderzoek	42
2.1.2	Leren als sociaal proces: interactie voegt iets wezenlijks toe	44
2.1.3	Taalsteun helpt leerlingen naar een hoger niveau	47
2.1.4	Taal gebruiken en taal leren zijn contextgebonden	49
2.1.5	Hoge verwachtingen, hoger rendement	50
2.1.6	Als het lastig wordt, helpen strategieën	51
2.2	Onderwijs plannen van DAT naar CAT	52
2.2.1	Richting geven aan het vaktaalleerproces van DAT naar CAT	52
2.2.2	De didactische stappen van Gibbons	54
2.2.3	Activiteiten plannen in het kwadrant van Cummins	56
2.3	Voorbeelden van een taalgerichte lessenreeks	58
2.3.1	Voorbeeld van taalgerichte lessen uit het techniekonderwijs	58
2.3.2	Voorbeeld van taalgerichte lessen uit geschiedenisonderwijs	60
2.4	Waar sta ik?	63

3	Taalsteun	65
3.1	Achtergrond	66
3.1.1	Taalsteun als geplande scaffolding	66
3.1.2	Taalsteun bij het lezen en schrijven van teksten	68
3.1.3	Taalsteun via aandacht voor genres	70
3.2	Praktijkvoorbeelden	73
3.3	Handvatten voor taalsteun	76
3.3.1	Taalsteun gericht op begrip	76
3.3.2	Taalsteun gericht op productie	90
3.3.3	Taalleerstrategieën	103
3.4	Waar sta ik?	108
4	Leren in interactie	111
4.1	Achtergronden en aandachtspunten	111
4.1.1	Interactie in de verschillende fasen van het leerproces	112
4.1.2	Kwaliteit van de interactie	114
4.2	Praktijkvoorbeelden	118
4.3	Handvatten voor interactie in de les	120
4.3.1	Het onderwijsleergesprek	120
4.3.2	Voorwaarden voor samenwerkend leren	128
4.3.3	Vormen van samenwerkend leren in duo's en kleine groepen	132
4.3.4	Het hulpgesprek	135
4.4	Waar sta ik?	136
5	Leren in context	139
5.1	Context verrijkt de leerstof	139
5.1.1	De context die leerlingen inbrengen benutten	141
5.1.2	De vakcontext toegankelijk maken met de concept-context-benadering	142
5.2	Praktijkvoorbeelden	143
5.3	Handvatten voor een rijke context	148
5.3.1	Haal de voorkennis op	148
5.3.2	Maak het onderwerp zichtbaar en tastbaar	154
5.3.3	Structureer het denkproces	157
5.4	Waar sta ik?	161

6	Taalgericht toetsen en beoordelen	163
6.1	Achtergronden	163
6.1.1	Formatief en summatief evalueren in taalgericht vakonderwijs	164
6.1.2	Formatieve evaluatie	165
6.1.3	Summatieve evaluatie	171
6.2	Praktijkvoorbeeld	176
6.3	Handvatten voor taalgericht toetsen en beoordelen	178
6.3.1	Vakdoelen en taaleisen	179
6.3.2	Zelfevaluatie	183
6.3.3	Instrumenten voor toetsen en beoordelen	187
6.3.4	Criteria voor goede beoordelingen	194
7	Taalgericht vakonderwijs ontwikkelen binnen taalbeleid	199
7.1	Een taalgerichte didactiek als deel van een schoolbreed taalbeleid	200
7.1.1	Een korte historie: is elke leraar een taalleraar?	200
7.1.2	Taalbeleid: niet vrijblijvend, met vrijheid voor eigen invulling	203
7.2	Taalbeleid: onderdeel van schoolbrede kwaliteitszorg	208
7.2.1	Uitgangspunten van schoolbreed taalgericht vakonderwijs	208
7.2.2	De rol van de schoolleiding en de taalcoördinator	213
7.2.3	De school als lerende organisatie	214
7.3	Professionaliseren voor taalgericht vakonderwijs	215
7.3.1	Vormen van professionaliseren	215
7.3.2	Cursussen en themabijeenkomsten	216
7.3.3	Intervisiesystemen	220
7.3.4	Taal- of onderwijswerkplaats	222
7.3.5	Actieonderzoek	225
7.4	Taalgericht leren lesgeven in de lerarenopleiding	227
7.4.1	Een kader voor opleiden van taalgerichte vakdocenten	227
7.4.2	Plaats in het curriculum van de opleidingen	229
7.5	Ten slotte: zelfstandig verder leren	232
	Bijlage: verschillen tussen vakken	235
	Verder lezen	241
	Literatuur	253
	Register	261